

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

สืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา โดยเน้นให้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม (มาตรา 6) ในการจัดการศึกษามุ่งให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยมีหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ให้มีทั้งความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 22 วงเล็บ 5) ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์สิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา เน้นการคิดเป็น ทำเป็น ปฏิบัติคุณธรรม ค่านิยมอันดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ภายใต้การประสานความร่วมมือระหว่างครูในโรงเรียนกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 6 - 19)

นักเรียนวัยรุ่นอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และสังคม เป็นช่วงชีวิตที่สำคัญมาก ระยะหนึ่งของบุคคล เนื่องจากเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านในชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะจากเด็กไปสู่ความเป็นหนุ่มสาว เตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่ผู้ใหญ่ต่อไป ระยะนี้จึงเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของชีวิต จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความแปลกใจ สงสัย ไม่แน่ใจ คับข้องใจ มีความขัดแย้งในใจและเผชิญความเครียดได้ง่าย บุคคลวัยนี้มีลักษณะเฉพาะวัยซึ่งอยากลอง อยากเป็น อยากเก่ง จึงมักถูกชักจูงและหลงผิดได้ง่าย โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความยากลำบากในการปรับตัว

จากรายงานการวิจัยของกรมสุขภาพจิต (2544) โดยเก็บข้อมูลจากนักเรียนวัยรุ่นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด สามารถจำแนกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือเริ่มมีสัญญาณของปัญหา มีพฤติกรรมเก็บตัว ไม่สนใจการเรียน ทำตัวเด่นดังแบบเสี่ยง เป็นต้น และกลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มที่กำลังเผชิญปัญหา

เป็นต้นว่า ไข้ยาเสพติด หนีโรงเรียน ดัดพัน เป็นต้น จากสภาพปัญหาทั้งหลาย ประกอบด้วย พฤติกรรมด้านอารมณ์ พฤติกรรมการอยู่ไม่นิ่ง พฤติกรรมเกร และพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน พบข้อสังเกตว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีพฤติกรรมความเสี่ยงสูงที่สุดถึงร้อยละ 54 และจากการรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหิดล (2546) ได้เก็บข้อมูลจากหญิงอายุ 15 - 49 ปี ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด พบว่า วัยรุ่นกลุ่มอายุ 15 - 19 ปี และ 20 - 24 ปี มีอาการของความเครียดไม่เกินเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 71.4 - 71.9 และมีปัญหาความเครียดเกินปกติ มีอาการเครียด 8 ประการขึ้นไป ร้อยละ 28.1 - 28.6 ซึ่งวัยรุ่นที่มีความเครียดมากดังกล่าวมา ถ้าไม่สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรง หรือแม้แต่การฆ่าตัวตาย จากการรายงานผลการสำรวจเกี่ยวกับเยาวชนไทยในสังคมยุค “วัตถุนิยม” ของ นุชา เวียงจันทร์ (2553) พบว่า มีแนวโน้มการพยายามฆ่าตัวตายของเยาวชนสูงขึ้น เยาวชนอายุต่ำกว่า 25 ปี พยายามฆ่าตัวตายเพิ่มจากร้อยละ 29.73 เป็นร้อยละ 33.98 ต่อประชากรในกลุ่มอายุเดียวกัน จำนวนหนึ่งแสนคน หรือเกือบ 20 คนต่อวัน และที่ฆ่าตัวตายสำเร็จราววันละ 2 คน

จากรายงานการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหิดล ยังพบว่า ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย (17 - 19 ปี) เป็นช่วงที่มีอัตราการฆ่าตัวตายสูงเป็นอันดับสองรองจากวัยรุ่นหนุ่มสาว (20 - 24 ปี) โดยการฆ่าตัวตายในผู้ชายมีอัตราสูงกว่าผู้หญิงมากในทุกกลุ่มอายุ จากปัญหาดังกล่าว ยังไม่ได้รวมปัญหาพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ปัญหาโรคติดต่อทางเพศ ซึ่งนำมาซึ่งความเสี่ยงทางสุขภาพ การทำแท้ง การทอดทิ้งบุตร จนกระทั่งปัญหาทะเลาะวิวาทด้วยความรุนแรง เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวล้วนเกี่ยวข้องกับการขาดความรู้ การขาดการควบคุมตนและมีทักษะไม่พอเพียงกับความเสี่ยง (ชินุทัตย์ กาญจนะจิตรา. 2546 : 89 – 101)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า นักเรียนวัยรุ่นจำเป็นต้องมีความรู้ มีทักษะในการดำเนินชีวิตและจัดการปัญหาต่าง ๆ อย่างเหมาะสม สามารถตอบสนองความต้องการของตนในทางที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่บิดา มารดา ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องให้ความใส่ใจในการเป็นผู้ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนวัยรุ่นมีศักยภาพในการพัฒนาตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ใกล้ชิด และมีอิทธิพลต่อการพัฒนานักเรียนวัยรุ่น คือ บิดา มารดา ครอบครัว เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกันอันลึกซึ้ง มีพลังความผูกพันด้านจิตใจ มีความห่วงใยใกล้ชิดทางอารมณ์ (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2540 : 1)

สภาพครอบครัวไทยในปัจจุบัน ได้รับกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลายปัจจัย ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลให้บิดา มารดา และบุตร มีเวลาพบกันน้อยลง เนื่องจากต้องมีการกิจอยู่นอกบ้านเป็นเวลามาก ต้องดิ้นรน แข่งขัน ต่อสู้กัน

การทำงานและยังมุ่งแสวงหาปัจจัยภายนอกมากกว่าการเห็นความสำคัญของปัจจัยทางจิตใจ จาก การรายงานการสำรวจเกี่ยวกับเยาวชนของนิชา เวียงจันทร์ (2553) พบว่า มีเด็กที่ไม่ได้อยู่กับบิดา มารดา เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษาไม่ได้อยู่กับบิดา มารดา เพิ่มจากร้อยละ 23.58 เป็นร้อยละ 25.36 สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ไม่ได้อยู่กับบิดา มารดา เพิ่มจากร้อยละ 30.13 เป็นร้อยละ 31.09

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2542 : 9) ได้ชี้ให้เห็นว่า มีสาเหตุหลายประการที่ทำให้ครอบครัวไทยมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเสื่อมลง ได้แก่ การขาดความพร้อมของบิดา มารดา ทั้งร่างกายและจิตใจ ขาดความรู้ ความสามารถในการดูแลครอบครัวและที่สำคัญคือขาดวุฒิภาวะแห่งการเป็นพ่อแม่ จากสภาพปัญหาของครอบครัวดังกล่าว ทำให้สมาชิกในครอบครัวเผชิญปัญหาความเครียด ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ไม่สามารถสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว อันนำไปสู่ความรุนแรงจนกลายเป็นปัญหาสังคม ซึ่งมีความทวี ความซับซ้อนรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ

นอกจากนั้น แมคเวอร์เทอร์ (Mc Whirter and others, 2000 : 25 - 30) ให้ความเห็นว่า ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวไม่ว่าบิดาหรือมารดาจะแยกกันอยู่หรือหย่าจากกัน หรือคู่สมรสมีการเสียชีวิตก็ตาม ย่อมทำให้บุตรเผชิญสภาวะเสี่ยงอย่างน่าเป็นห่วง พบว่า ในปี ค.ศ. 2000 ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ทำให้ถูกเผชิญสภาวะเสี่ยงถึงร้อยละ 40 ขณะที่ครอบครัวปกติมีถูกเผชิญความเสี่ยงเพียงร้อยละ 8.2 จะเห็นว่าปัญหาในครอบครัว ย่อมส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกครอบครัวโดยตรง โดยเฉพาะวัยรุ่นจำนวนมาก มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกร อันธพาล ก้าวร้าว หยาบคาย ขาดความรู้สึกลึกซึ้ง ว่าเหว่ น้อยเนื้อต่ำใจ ผิดหวังและวิตกกังวล เป็นต้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และครูควรให้ความสนใจ แสวงหาแนะแนว ช่วยเหลือ และหาทางส่งเสริมให้วัยรุ่นมีความเข้าใจตน เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น มีทักษะการเผชิญและจัดการปัญหาตามบทบาทและศักยภาพของตน

บริการแนะแนวในสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญที่มีเป้าหมายช่วยแก้ไข ป้องกันปัญหาและส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน โดยมีกระบวนการที่มุ่งให้ผู้รับบริการค้นพบ และพัฒนาให้เต็มศักยภาพของตน ซึ่งเน้นการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตให้สามารถคิด ตัดสินใจพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีชีวิตอย่างมีคุณค่า บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม (กรมวิชาการ, 2545 : 2) บุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการให้บริการแนะแนวแก่นักเรียน คือ ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นผู้ดูแลและช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนอย่างใกล้ชิด มีหน้าที่ดำเนินงานให้บริการแนะแนว และประสานงานกับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนานักเรียน กรมวิชาการได้จัดทำมาตรฐานการแนะแนวเพื่อเป็นกรอบในการส่งเสริม กำกับ

ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลและเร่งรัดการประกันคุณภาพ การบริการแนะแนวในสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักและเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาการแนะแนวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) และยังคงดำเนินการต่อมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 โดยเน้นให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมและให้บริการแนะแนวอย่างเป็นระบบที่มีคุณภาพ

โดยเฉพาะมุ่งเน้นให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษานักเรียนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมให้บิดา มารดาหรือผู้ปกครองมีความสามารถในการดูแลช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาและส่งเสริมพัฒนานุเคราะห์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย

จากการศึกษาผลงานวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2544) พบว่า มีครูแนะแนวที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว ร้อยละ 66.36 ของครูแนะแนวทั้งหมด จำนวน 5,330 คน อัตราส่วนครูแนะแนวต่อนักเรียน เป็น 1 : 518 ยังพบว่า ครูแนะแนวส่วนใหญ่ขาดความรู้ ขาดทักษะในการให้คำปรึกษา ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน และมีความต้องการได้รับการอบรม จะเห็นว่าในจำนวนครูที่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางจิตวิทยาการแนะแนว ต้องเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือนักเรียนในบทบาทครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา มีสภาพไม่พร้อมในการให้บริการแนะแนวตามจุดประสงค์ของการจัดการศึกษา แม้แต่ผู้ที่ศึกษามาในวิชาชีพการให้คำปรึกษา และการแนะแนวยังต้องการรับการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้และพัฒนาทักษะในการช่วยเหลือผู้เรียนอย่างต่อเนื่องภายหลังจบการศึกษาไปแล้ว (เมธินันท์ ภิญโญชน. 2539 : 10 – 11 อ้างถึงใน Kottler & Brown. 1992)

ในการพัฒนาศักยภาพของครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้น เพื่อให้สามารถให้บริการแนะแนวแก่นักเรียนวัยรุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อช่วยฝึกให้นักเรียนมีจิตลักษณะ และมีทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ในประเทศไทย ไม่พบว่ามีงานวิจัยที่เน้นให้ครูมีศักยภาพในการให้บริการแนะแนว โดยมุ่งเป็นผู้ฝึกนักเรียนวัยรุ่นให้มีจิตลักษณะและทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในสังคมไทยปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาสมรรถภาพในการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษา สำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสมีครูที่มีประสบการณ์การสอนและการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับประถมศึกษามาก่อน ซึ่งการสอนและการเป็นผู้ให้บริการแนะแนวแก่นักเรียนวัยรุ่นที่กำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังเผชิญสถานะเสี่ยงในครอบครัว มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความรู้

ความเข้าใจของครูที่ปรึกษาต่อวัยรุ่น ครูจำเป็นต้องได้รับการอบรมเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการให้บริการแนะแนวดังกล่าวอย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาสมรรถภาพในการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษาว่าอยู่ในระดับใดและมีความแตกต่างกันหรือไม่เมื่อจำแนกตามลักษณะทางชีวสังคมภูมิหลัง เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถภาพในการให้บริการแนะแนวในรูปของการสร้างชุดอบรมการพัฒนาสมรรถภาพ การให้บริการแนะแนวสำหรับครูที่ปรึกษาว่าควรเป็นไปในลักษณะใด ศึกษาผลของการใช้ชุดฝึกอบรมว่าจะส่งผลต่อความรู้ ความเข้าใจการฝึกจิตลักษณะและการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของครูที่ปรึกษาสำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัวได้หรือไม่ อย่างไร เมื่อฝึกอบรมในปริมาณที่ต่างกัน และต้องการศึกษาอำนาจในการทำนายของจิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากสถานศึกษา จิตลักษณะเดิม คือ การเชื่ออำนาจในตน และเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู ที่มีต่อความรู้ ความเข้าใจ การฝึกจิตลักษณะและทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการศึกษาและพัฒนาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษา สำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถภาพการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษาและเปรียบเทียบสมรรถภาพการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษาจำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงานที่ครูที่ปรึกษาและระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษาสำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ การฝึกจิตลักษณะ และทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของครูที่ปรึกษาที่ได้รับการอบรมในปริมาณที่ต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจ การฝึกจิตลักษณะและทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยจำแนกตามอายุ ประสบการณ์ การทำหน้าที่ครูที่ปรึกษา และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

5. เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของจิตลักษณะตามสถานการณ์ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากสถานศึกษา จิตลักษณะเดิม ได้แก่ การเชื่ออำนาจในตนและเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู ที่มีต่อความรู้ ความเข้าใจ การฝึกจิตลักษณะ และทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ

6. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาต่อชุดฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนว

7. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้มีการศึกษา 3 ระยะ จึงกำหนดประชากร ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษา สำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว

ประชากร เป็นครูที่ปรึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 726 คน จาก 100 โรงเรียน

ระยะที่ 2 การพัฒนาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษา สำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว

ประชากร เป็นครูที่ปรึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 354 คน จาก 595 โรงเรียน

ระยะที่ 3 การเผยแพร่ผลงานวิจัยและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่สนใจ จำนวน 116 คน จาก 30 โรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

ระยะที่ 1 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สมรรถภาพการให้บริการแนะแนว

ระยะที่ 2 ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรจัดกระทำเป็นชุดฝึกอบรม การพัฒนาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนว มี 2 ส่วน เป็นชุดฝึกอบรมการฝึกจิตลักษณะ และชุดฝึกอบรมการฝึกทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การฝึกจิตลักษณะและทักษะการดำเนิน

ชีวิตอย่างมีคุณภาพ และความคิดเห็นของครูที่ปรึกษาต่อชุดฝึกอบรม การพัฒนาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนว ตัวแปรร่วม ได้แก่ จิตลักษณะตามสถานการณ์ คือการสนับสนุนทางสังคมจากสถานศึกษา จิตลักษณะเดิม คือการเชื่ออำนาจในตนและเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู

นิยามศัพท์เฉพาะ

สมรรถภาพการให้บริการแนะแนว หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้บริการแนะแนวนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว ประกอบด้วย การมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ครูที่ปรึกษา ความรู้ ความเข้าใจพฤติกรรมนักเรียนวัยรุ่น มีเจตคติที่ดีต่อการให้บริการแนะแนว มีความรู้ความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ การเป็นผู้ฝึกจิตลักษณะและฝึกทักษะ การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของนักเรียน ซึ่งวัดจากแบบประเมิน สมรรถภาพการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษาสำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ครูที่ปรึกษา หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายจากสถานศึกษาให้ทำหน้าที่ครูที่ปรึกษามีหน้าที่ดูแลและให้บริการแนะแนวแก่นักเรียนในความรับผิดชอบของตน

นักเรียนวัยรุ่น หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 ที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว

สถานะเสี่ยงในครอบครัว หมายถึง สภาพการอยู่อาศัยของนักเรียนที่ขาดความสมบูรณ์ทางด้านครอบครัว โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับบิดา มารดา ซึ่งมีหลายลักษณะ และแสดงถึงปริมาณการขาดแคลนที่แตกต่างกัน แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) สภาพที่นักเรียนอยู่แยกต่างหากจากครอบครัวของตน ในขณะที่สมาชิกอื่น ๆ ของครอบครัว โดยเฉพาะบิดา มารดา ยังมีชีวิตอยู่ แต่อยู่ที่อื่น หรือบิดา มารดา เสียชีวิตแล้ว 2) สภาพที่นักเรียนอาศัยอยู่กับครอบครัว แต่ขาดบิดาหรือมารดาด้วยสาเหตุต่าง ๆ และ 3) สภาพที่นักเรียนอาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีทั้งบิดา มารดา แต่เป็นครอบครัวที่มีความเครียดมาก ด้วยสาเหตุต่าง ๆ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่ดี

ความรู้ ความเข้าใจ การฝึกจิตลักษณะ และทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ หมายถึง ความสามารถในการส่งเสริมให้นักเรียนจำแนกหรือระบุพฤติกรรมอันเนื่องมาจากแรงงูใจของตน การตระหนักรู้บทบาทของตนในครอบครัว เจตคติที่ดีต่อการพัฒนาศักยภาพของตน รวมทั้งความสามารถในการช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาฝึกทักษะการจัดการความโกรธและความเครียด ทักษะการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และทักษะการแก้ปัญหาด้วยปัญญา วัดได้จากแบบ

ประเมิน ความรู้ ความเข้าใจการฝึกจิตลักษณะ และทักษะการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของครูที่ปรึกษา สำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว

การสนับสนุนทางสังคมจากสถานศึกษา หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูในสถานการณทำงาน ซึ่งให้การสนับสนุนครู 3 ด้าน ได้แก่ 1) ทางด้านอารมณ์ 2) ทางด้านข้อมูลข่าวสาร 3) ทางด้านวัสดุอุปกรณ์ในการสอน วัดได้จากแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

การเชื่ออำนาจในตน หมายถึง ความเชื่อว่าตนสามารถทำให้เกิดผลดีหรือผลเสียแก่ตนเองและผู้อื่นได้ตามที่ตนปรารถนาและมุ่งหวัง วัดด้วยแบบวัดความเชื่ออำนาจในตนที่พัฒนาโดยศักดิ์ชัย นิรัญทวิ (2531)

เจตคติที่ดีต่ออาชีพครู หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับคุณและโทษของการทำงานอาชีพครู ความรู้สึกชอบ ความพอใจ ความพร้อมที่จะทำงานในอาชีพครูด้วยความมานะบากบั่น ซื่อสัตย์ เพื่อประโยชน์ของผู้เรียน สถาบัน และประเทศชาติ วัดด้วยแบบวัดเจตคติการทำงานอาชีพครูของโกศล มีคุณ (2546) ที่พัฒนามาจาก สนาน คุณประเสริฐ (2535)

ความคิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถภาพ การให้บริการแนะแนว หมายถึง ความคิด ความรู้สึก และการประเมินคุณค่า โดยรวมของชุดฝึกอบรมของครูที่ปรึกษาที่ได้ฝึกด้วยชุดฝึกอบรมนี้ว่ามีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์สำหรับครู ในการนำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัวที่ตนรับผิดชอบอยู่ ประเมินได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ลักษณะทางชีวสังคมภูมิหลัง ประกอบด้วย อายุ ประสบการณ์การทำงานหน้าที่ครูที่ปรึกษา และระดับการศึกษา

อายุ หมายถึง จำนวนอายุจริงของครูที่ปรึกษา แบ่งเป็นกลุ่มอายุน้อย เป็นผู้มีอายุระหว่าง 22 - 40 ปี กลุ่มอายุมาก มีอายุ 41 ปี ขึ้นไป

ประสบการณ์ทำงาน หมายถึง จำนวนประสบการณ์ในการทำหน้าที่ครูประจำชั้นตามที่ได้รับมอบหมายจากสถานศึกษา กลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยเป็นผู้ที่เคยทำหน้าที่ครูที่ปรึกษา ระหว่าง 1 - 5 ปี กลุ่มที่มีประสบการณ์มาก เป็นผู้เคยทำหน้าที่ครูประจำชั้น 6 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาของครูที่ปรึกษา กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำ เป็นผู้มีวุฒิกศการระดับปริญญาตรี กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง เป็นผู้ที่มีวุฒิกศการสูงกว่าระดับปริญญาตรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับสมรรถภาพการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษา สำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัวของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้ในแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพครูที่ปรึกษา
2. ได้ชุดฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนวที่เน้นการฝึกจิตลักษณะ และทักษะการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพสำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว
3. ได้แนวทางการพัฒนาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนวของครูที่ปรึกษา สำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว
4. ได้เครือข่ายครูที่ปรึกษาที่สนใจ การร่วมมือกันในการพัฒนาสมรรถภาพการให้บริการแนะแนว สำหรับนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว
5. ได้ผลการวิจัยที่เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยต่อไป